

Володимир Ю. Калій*

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стаття присвячена дослідженню аналізу основних показників соціально економічного розвитку Закарпатської області за 2019-2021 роки. Встановлено, що соціально-економічний розвиток країни визначається рядом ключових показників, які відображають стан економіки та добробут населення.

В статті надано характеристику основних показників соціально економічного розвитку, наведено їх зміст та одиницю виміру.

Автором здійснено аналіз основних показників соціально-економічного розвитку Закарпатської області за 2019-2021 роки у вартісному та відносному вираженні, здійснено розрахунок темпів зростання.

Охоплюючи дані 2019-2021 років можна прослідкувати, що основні показники соціально-економічного розвитку Закарпатської області за досліджуваний період змінювались доволі значно. Виокремлено динаміку показників, які позитивно та негативно характеризують соціально-економічний стан Закарпатської області.

В статті, на основі проведеного аналізу структуровано показники та значення основних показників соціально-економічного розвитку за їх важливість та внеском в розвиток Закарпатської області. Визначено вплив показника на розвиток області за даними 2021 року. Врахування отриманих показників дозволяє розробляти ефективні економічні та соціальні політики, спрямовані на підвищення добробуту населення та забезпечення сталого розвитку.

В статті рекомендовано ряд заходів, які слід реалізувати за чітко визначеними напрямками для покращення соціально-економічного розвитку Закарпатської області. Впровадження зазначених рекомендацій сприятиме підвищенню економічного потенціалу, поліпшенню якості життя населення та загальному розвитку Закарпатської області

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, економічні показники, регіональна економіка, експорт, імпорт.

Рис. 1. Табл. 5. Літ. 8.

DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-274-175-182

Volodymyr Yu. Kaliy

CHARACTERISTICS OF THE MAIN INDICATORS SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT TRANSCARPATHIAN REGION

The article is devoted to the study of the analysis of the main indicators of the socio-economic development of the Transcarpathian region for 2019-2021. It was established that the socio-economic development of the country has several key indicators that reflect the state of the economy and the well-being of the population.

The article provides a description of the main indicators of socio-economic development, their content and unit of measurement.

The author analyzed the main indicators of socio-economic development of Transcarpathian region for 2019-2021 in value and relative terms, calculated growth rates.

Covering the data of 2019-2021, it is possible to study that the main indicators of the socio-economic development of Transcarpathian region have changed quite significantly during the studied period. The dynamics of indicators that positively and negatively characterize the socio-economic state of the Transcarpathian region are highlighted.

* ІЕ «Kaliy Volodymyr Yuriyovych». Ukraine.

Based on the analysis, the article structured the indicators and values of the main indicators of socio-economic development for their importance and appearance in the development of the Transcarpathian region. The indicator of influence on the development of the region according to the data of 2021 was determined. Taking into account the obtained indicators allows the development of effective economic and social policies aimed at improving the welfare of the population and ensuring sustainable development.

The article recommends a number of measures that should be implemented in clearly defined directions to improve the socio-economic development of the Transcarpathian region. The implementation of these recommendations will contribute to increasing the economic potential, improving the quality of life of the population and the general development of the Transcarpathian region.

Keywords: socio-economic development, economic indicators, regional economy, export, import.

Peer-reviewed, approved and placed: 20.04.2024.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток будь-якої області, в тому числі і Закарпатської, є важливим аспектом загального добробуту країни. Він відображає стан економіки, рівень життя населення, соціальну стабільність та інші ключові показники, що визначають якість життя в конкретному регіоні. Закарпатська область, займаючи вигідне географічне положення та межуючи з провідними європейськими країнами має вигідні переваги для економічного зростання та стабільного соціально-економічного розвитку. Враховуючи сучасні умови відзначимо, що соціально-економічний розвиток стикається з низкою проблем, що вимагають детального дослідження. Тому пропонуємо розглянути основні аспекти соціально-економічного розвитку області, враховуючи економічні, соціальні та інфраструктурні показники.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження соціально-економічного розвитку Закарпатської області внесли такі як вітчизняні вчені, як: О. Лендел, І. Крамар, А. Мельник, О. Грицай, В. Огородник та інші.

Мета дослідження полягає в характеристиці та аналізі основних показників соціально економічного розвитку Закарпатської області за 2019-2021 роки.

Основні результати дослідження. Соціально-економічний розвиток країни визначається рядом ключових показників, які відображають стан економіки та добробут населення. Ці показники дозволяють оцінити ефективність економічної політики, рівень життя громадян та соціальну стабільність у державі. Розглянемо та проаналізуємо основні з них, але пропонуємо розпочати дослідження з представлення їх змісту (табл. 1.)

Проаналізуємо основні показників соціально-економічного розвитку Закарпатської області за 2019-2021 роки, а отримані дані представимо в таблиці 2.

Таблиця 1. Характеристика основних показників соціально-економічного розвитку, побудовано автором на основі [1, 3]

№	Назва показника	Зміст показника	Одиниця виміру
1	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	Показник, який характеризує розмір нарахованої заробітної плати, яка припадає на одного працівника підприємства, організації; визначається поділом загальної суми нарахованої заробітної плати на середню чисельність працівників.	грн
2	Заборгованість із виплати заробітної плати	Сума своєчасно несплаченої заробітної плати всім категоріям працівників, а саме: штатним працівникам, особам, які не перебувають в обліковому складі підприємства – сумісникам і працюючим за договорами, а також звільненим працівникам.	грн
3	Індекс споживчих цін	Показник, який характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання.	%
4	Обсяг реалізованої промислової продукції	Показник, який визначають за ціною продажу відвантаженої за межі підприємства готової продукції (товарів, послуг), що зазначена в оформлених як підстава для розрахунку з покупцями (замовниками) документах (уключаючи продукцію (товари, послуги) за бартерним контрактом), за винятком непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору тощо).	грн
5	Індекс промислової продукції	Відносний показник, що характеризує зміну маси вироблених <u>матеріальних благ</u> у поточному періоді порівняно з базисним.	%
6	Індекс сільськогосподарської продукції	Показник, який характеризує рівень змін фізичного обсягу виробництва продукції сільського господарства, виробленого за періоди, що обрані для порівняння	%
7	Обсяг виробленої будівельної продукції	Це вартість будівельних, монтажних та інших робіт, що виконуються під час нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального та поточного ремонту будівель, споруд, технічного переоснащення підприємств	грн
8	Індекс будівельної продукції	Показник, який відображає зміну обсягів виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) за періоди, що обрані для порівняння, продефльованих на відповідні індекси цін у будівництві.	%
9	Експорт товарів	Вивезення за кордон товарів, проданих іноземному покупцеві або призначених для продажу на закордонному ринку чи перероблення в іншій країні.	Дол. США
10	Імпорт товарів	Ввезення в країну іноземних товарів, послуг, технологій або капіталу для реалізації і застосування на внутрішньому ринку без зобов'язань по зворотному вивезенню	Дол. США
11	Вантажообіг	Кількість вантажів, перевезених транспортом за певний період, що визначається загальною вагою і далекістю пр обігу вантажів	ткм
12	Пасажиरोобіг	Це перевезення певної кількості пасажирів на певну відстань і за певний період	Пас.км.
13	Оборот роздрібної торгівлі	Це узагальнений показник, який включає дані щодо роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля.	грн

Таблиця 2. Основні показники соціально-економічного розвитку, побудовано автором на основі [2]

№	Назва показника	2019	2020	2021
1	Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн	9044	9924	11918
2	Заборгованість із виплати заробітної плати, млн. грн.	5,6	7,9	6,4
3	Індекс споживчих цін, %	104,3	105,7	110,7
4	Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн.	21955,5	21755,9	25145,6
5	Індекс промислової продукції, %	85,7	90,1	104,5
6	Індекс сільськогосподарської продукції, %	99,1	94,8	94,0
7	Обсяг виробленої будівельної продукції, тис. грн.	196057 7	190576 6	1700878
8	Індекс будівельної продукції, %	108,3	80,9	73,9
9	Експорт товарів, млн. дол. США	1396,6	1228,0	1535,4
10	Імпорт товарів, млн. дол. США	1365,0	1138,5	1560,3
11	Вантажообіг, млн. ткм	7306,5	6379,6	7025,2
12	Пасажирообіг, млн пас. км	5492,1	3252,8	6142,6
13	Оборот роздрібною торгівлі, млн. грн.	23640,5	23445,1	29941,4

Для відслідковування динаміки та аналізу основних показників соціально- економічного розвитку Закарпатської області за 2019-2021 роки здійснимо розрахунок темпів зростання у % вираженні, а отримані дані представимо в таблиці 3.

Таблиця 3. Основні показники соціально-економічного розвитку, розраховано автором на основі [2]

№	Назва показника	Темпи зростання (зниження) відносно попереднього року, у %		
		2019 до 2018	2020 до 2019	2021 до 2020
1	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	114,5	109,7	120,1
2	Заборгованість із виплати заробітної плати	105,9	138,3	98,6
3	Індекс споживчих цін	104,3	105,7	110,7
4	Індекс промислової продукції	85,7	90,1	104,5
5	Індекс сільськогосподарської продукції	99,1	94,8	94,0
6	Індекс будівельної продукції	108,3	80,9	73,9
7	Експорт товарів	90,5	87,9	124,8
8	Імпорт товарів	96,7	83,4	137,1
9	Вантажообіг	96,5	87,6	110,1
10	Пасажирообіг	152,4	60,8	188,8
11	Оборот роздрібною торгівлі	101,5	97,3	120,7

Охоплюючи дані 2019-2021 років можна прослідкувати, що основні показники соціально-економічного розвитку Закарпатської області за досліджуваний період змінювались доволі значно. Наглядно це демонструє рис. 1.

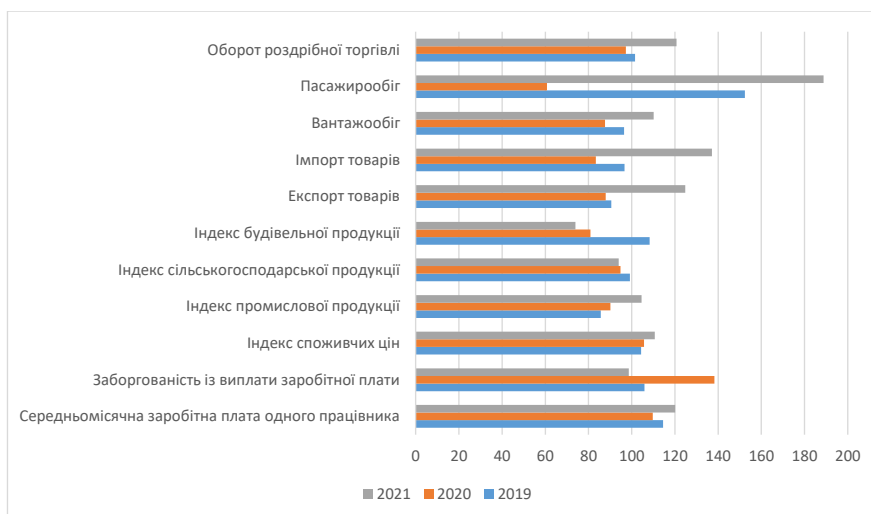

Рис. 1. Динаміка зміни основних показників соціально-економічного розвитку Закарпатської області у 2019-2021 рр., побудовано автором на основі [2]

Як видно з рис. 1. за останній досліджуваний рік серед показників, які зазнали найбільших позитивних змін є: пасажирообіг, імпорт товарів, експорт товарів та оборот роздрібної торгівлі. Приріст цих показників у 2021 році порівняно з попереднім роком зріс: пасажирообіг до 188,8%, імпорт товарів до 137,1%, експорт товарів до 124,8%, оборот роздрібної торгівлі до 120,7%. Така динаміка позитивно характеризує соціально-економічний стан Закарпатської області. З показників, які зазнали скорочення варто відзначити зменшення заборгованості з виплати заробітної плати до 98,6 %, тобто область за рік змогла зменшити заборгованість з виплати заробітної плати на 1,4%. Динаміка зменшення заборгованості з виплати заробітної плати також позитивно характеризує соціально-економічний стан Закарпатської області. Також серед показників, які зазнали скорочення варто відзначити індекс сільськогосподарської продукції, який у 2021 році зменшився до 94%, індекс будівельної продукції - який у 2021 році зменшився до 73,9%. Дана тенденція є свідченням скорочення виробництва промислової продукції та вирощування сільськогосподарської продукції, що в майбутньому може негативно позначитись на зміні основних показників соціально-економічного розвитку Закарпатської області.

Отже, проведений аналіз дає змогу структурувати показники та значення основних показників соціально-економічного розвитку за їх важливість та внеском в розвиток Закарпатської області. Базуючись на даних виділених Державною службою статистики України та віднесення до основних показників соціально-економічного розвитку показників, що наведені вище пропонуємо здійснити їх структурування. Отримані результати представимо в таблиці 4.

Таблиця 4. Структурування основних показників соціально-економічного розвитку Закарпатської області за їх важливістю та внеском в розвиток області, побудовано автором на основі [2]

Тип показника	Назва показника	Вплив показника на розвиток області за даними 2021 року
Соціальні показники	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	позитивний
	Заборогованість із виплати заробітної плати	позитивний
	Пасажирообіг	позитивний
Економічні показники	Індекс споживчих цін	негативний
	Обсяг реалізованої промислової продукції	позитивний
	Індекс промислової продукції	позитивний
	Індекс сільськогосподарської продукції	негативний
	Обсяг виробленої будівельної продукції	негативний
	Індекс будівельної продукції	негативний
	Експорт товарів	позитивний
	Імпорт товарів	позитивний
	Вантажообіг	позитивний
Оборот роздрібної торгівлі	позитивний	

Таким чином, оцінка соціально-економічного розвитку країни потребує комплексного аналізу ряду ключових показників. Врахування цих показників дозволяє розробляти ефективні економічні та соціальні політики, спрямовані на підвищення добробуту населення та забезпечення сталого розвитку.

Для покращення соціально-економічного розвитку Закарпатської області можна надати наступні рекомендації, які узагальнено в таблиці 5.

Вважаємо, що впровадження зазначених рекомендацій сприятиме підвищенню економічного потенціалу, поліпшенню якості життя населення та загальному розвитку Закарпатської області.

Висновки. Соціально-економічний розвиток будь-якої області, в тому числі і Закарпатської області є комплексним процесом, що включає розвиток економіки, підвищення рівня життя населення, покращення соціальної та інфраструктурної ситуації. Високий рівень соціально-економічного розвитку Закарпатської області сприяє загальному добробуту регіону, забезпечує стабільність та стійке зростання. Для досягнення цих цілей необхідно проводити ефективну економічну та соціальну політику, спрямовану на підвищення конкурентоспроможності Закарпатської області, залучення інвестицій та забезпечення високого рівня життя населення.

Результати цього дослідження можуть стати основою для розробки ефективних стратегій регіонального соціально-економічного розвитку, не тільки Закарпатської, а і інших областей України.

Таблиця 5. Структурування основних показників соціально-економічного розвитку Закарпатської області за їх важливістю та внеском в розвиток області, побудовано автором на основі [4-8]

№	Напрямок	Заходи	Зміст
1.	Підтримка малого та середнього бізнесу	Фінансова підтримка	Надання пільгових кредитів, субсидій та грантів для розвитку підприємництва.
		Освітні програми	Організація навчальних програм і тренінгів для підприємців, спрямованих на підвищення їхньої кваліфікації та знань у сфері бізнесу.
		Спрощення регуляцій	Скорочення бюрократичних процедур для реєстрації та ведення бізнесу, зменшення податкового навантаження для нових підприємств.
2.	Залучення інвестицій	Покращення інвестиційного клімату	Створення сприятливих умов для інвесторів через забезпечення прозорості регуляцій та захисту прав інвесторів
		Інфраструктурні проекти	Інвестування в модернізацію транспортної та енергетичної інфраструктури для підвищення привабливості регіону для інвесторів.
		Рекламні кампанії	Проведення міжнародних бізнес-форумів та рекламних кампаній для популяризації Закарпатської області як інвестиційно привабливого регіону.
3.	Розвиток туризму	Туристичні продукти	Розробка нових туристичних маршрутів, зокрема екологічних та культурних турів.
		Інфраструктура	Покращення туристичної інфраструктури, включаючи готелі, ресторани, транспортні сполучення та інформаційні центри.
		Маркетинг	Проведення рекламних кампаній для залучення туристів, як внутрішніх, так і міжнародних.
4.	Підвищення рівня освіти та кваліфікації	Інвестиції в освіту	Підвищення фінансування освітніх закладів, модернізація їх матеріально-технічної бази.
		Професійне навчання	Розвиток програм професійного навчання та перекваліфікації для задоволення потреб ринку праці.
		Співпраця з бізнесом	Встановлення тісної співпраці між освітніми установами та бізнесом для підготовки фахівців відповідно до реальних потреб ринку.
5.	Розвиток аграрного сектору	Сільськогосподарське виробництво	Сприяння створенню та розвитку сільськогосподарських об'єднань для підвищення ефективності виробництва та збуту продукції.
		Технологічні інновації	Впровадження сучасних технологій у сільське господарство для підвищення продуктивності та якості продукції
		Екологічне землеробство	Підтримка екологічного землеробства та виробництва органічних продуктів для задоволення зростаючого попиту на здорову їжу.
6.	Розвиток інфраструктури	Розвиток інфраструктури	Розширення та модернізація транспортної мережі, зокрема доріг та залізничних сполучень, для покращення логістичних можливостей області.
		Енергетика	Інвестиції в енергетичну інфраструктуру для забезпечення стабільного енергопостачання та впровадження енергоефективних технологій
		Інтернет та телекомунікації	Розвиток інтернет-мереж та телекомунікацій для забезпечення високошвидкісного доступу до мережі в усіх районах області
7.	Соціальні програми та підтримка	Соціальні послуги	Покращення доступу до якісних медичних та соціальних послуг для всього населення області
		Зайнятість	Реалізація програм підтримки зайнятості, особливо для вразливих груп населення, таких як молодь, люди похилого віку та особи з обмеженими можливостями
		Житлові програми	Розробка програм підтримки доступного житла для молодих сімей та соціально незахищених верств населення

1. <https://uk.wikipedia.org/>
2. <https://ukrstat.gov.ua/>
3. <https://ips.ligazakon.net/>
4. Лендел, О. М. (2017). Залцнення інвестицій та їх вплив на показники соціально-економічного регіону (на матеріалах Закарпатської області). *INNOVATIVE ECONOMY: PROCESSES, STRATEGIES, TECHNOLOGIES*, 49.
5. Крамар, І., & Мариненко, Н. (2019). Перспективно-проблемний аналіз соціально-економічного розвитку Західного регіону України. Соціально-економічні проблеми і держава, (1), 52-62.
6. Мельник, А. (2017). Структурні дисбаланси розвитку економіки регіонів України. *Журнал європейської економіки*, 11(1), 111-137.
7. Грицай, О., & Грицай, І. (2021). Стан і перспективи розвитку Закарпатської області в умовах кризових явищ: соціально-економічний аналіз. Трансформація податкової та обліково-аналітичної систем в контексті сучасних кризових явищ: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці (Україна, 20 травня 2021 р. Чернівці: Технодрук, 2021. 379 с.
8. Огородник, В. (2017). Соціально-економічний розвиток Закарпаття. Відповідальний за випуск, 87.

-
1. <https://uk.wikipedia.org/>
 2. <https://ukrstat.gov.ua/>
 3. <https://ips.ligazakon.net/>
 4. Lendiel, O. M. (2017). Zaltschennia investytsii ta yikh vplyv na pokaznyky sotsialno-ekonomichnoho rehionu (na materialakh Zakarpatskoi oblasti). *INNOVATIVE ECONOMY: PROCESSES, STRATEGIES, TECHNOLOGIES*, 49.
 5. Kramar, I., & Marynenko, N. (2019). Perspektyvno-problemnyi analiz sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Zakhidnoho rehionu Ukrainy. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, (1), 52-62.
 6. Melnyk, A. (2017). Strukturni dysbalansy rozvytku ekonomiky rehioniv Ukrainy. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, 11(1), 111-137.
 7. Hrytsai, O., & Hrytsai, I. (2021). Stan i perspektyvy rozvytku Zakarpatskoi oblasti v umovakh kryzovykh yavysch: sotsialno-ekonomichni analiz. Transformatsiia podatkovoi ta oblikovo-analitychnoi system v konteksti suchasnykh kryzovykh yavysch: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Chernivtsi (Ukraina, 20 travnia 2021 r. Chernivtsi: Tekhnodruk, 2021. 379 s.
 8. Ohorodnyk, V. (2017). Sotsialno-ekonomichni rozvyto Zakarpattia. Vidpovidalnyi za vypusk, 87.